

**TEHETSÉGGONDOZÓ MŰHELY
A NYITRAI MAGYAR NYELV- ÉS IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETBEN**

Angyal László (PhD)¹

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem,
Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra (Szlovákia)

Cite: Angyal László (2025). Tehetséggondozó műhely a nyitrai Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben. *Különleges Bánásmód Interdiszciplináris folyóirat [Special Treatment Interdisciplinary Journal]*, 11(3), 205–214. DOI <https://doi.org/10.18458/KB.2025.3.205>

Idézés:

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

EP / EE:

Ethics Permission / Etikai engedély: KB/2025/0037

Reviewers:

Public Reviewers / Nyilvános Lektorok:

Lektorok:

1. Zimányi Árpád (Prof., PhD., CSc.), Eszterházy Károly Katolikus Egyetem (Magyarország)
2. Dančo Jakab Veronika (PhD, Mgr.), Comenius Egyetem, Pozsony (Szlovákia)

Anonymous reviewers / Anonim lektorok:

3. Anonymous reviewer (PhD) / Anonim lektor (PhD)
4. Anonymous reviewer (PhD) / Anonim lektor (PhD)

Absztrakt

Intézetünk munkatársai a Közép-európai Tanulmányok Kara megalakulása óta foglalkoznak a tehetséggel kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdésekkel. A tanulmányban bemutatásra kerül a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karán működő Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet rövid története, az ott folyó nyelvészeti kutatások, valamint az intézetben folyó nyelvészeti tehetséggondozás. Az intézet az eltelt több mint fél évszázad nehézségeit és a történelmi viszonyosságokat leküzdve nemzetközi viszonylatban is elismert szellemi műhellyé vált. Széleskörű oktatási és tudományos tevékenységet fejt ki, melynek alappillére a tehetséggondozás és az utánpótlás-nevelés. Az intézet alapküldetéséből kifolyólag két tudományterületen, a nyelv- és irodalomtudományban fejt ki kutatói tevékenységét. Az intézetünkben egyre nagyobb tudatossággal szükséges jelen lennie annak a felelősségnek, hogy a leendő pedagógusok sokrétű, komplex ismeretanyagot kapjanak nemcsak a lexikális tudás és módszertan vonatkozásában, hanem a szakmai szerep személyiségük fejlesztési lehetőségeit illetően is. A tanulmány beszámol az intézetben zajló nyelvészeti tehetséggondozó programokról és az utánpótlás-nevelésről is.

Kulcsszavak: tehetség, nyelvészet, utánpótlásnevelés, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet

Diszciplínák: nyelvészet, neveléstudomány

¹ Mgr. Angyal László (PhD). Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, Nyitra (Szlovákia). E-mail cím: langyal@ukf.sk ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0252-9832>

Abstract**TALENT WORKSHOP AT THE INSTITUTE OF HUNGARIAN LINGUISTICS AND LITERARY SCIENCE IN NYITRA**

Since the establishment of the Faculty of Central European Studies, the staff of our Institute have been engaged in both theoretical and practical inquiries related to talent development. This study presents a brief history of the Institute of the Hungarian Linguistics and Literary Science at the Faculty of Central European Studies of the Constantine Philosopher University of Nitra, outlines the linguistic research conducted there, and provides an overview of the Institute's talent development activities in the field of linguistics. A century and historical adversity to become an internationally recognised intellectual centre. The Institute has overcome the difficulties of more than half a century and historical adversity to become an internationally recognised intellectual centre. It has a wide range of educational and scientific activities, the mainstay of which is talent management and training. The Institute's core mission is to carry out research in two fields: language and literature. There needs to be a growing awareness in our institution of the responsibility to provide prospective teachers with a multifaceted, complex body of knowledge, not only in terms of lexical knowledge and methodology, but also in terms of the possibilities for developing their professional role as individuals. The study also reports on the linguistic talent development programs currently being implemented at the Institute, as well as on its strategies for fostering the next generation of scholars.

Keywords: talent, linguistics, post-graduate education, Institute of Hungarian Linguistics and Literary Science

Disciplines: linguistics, pedagogy

A nyitrai Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet rövid története

A nyitrai Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék (2011-től Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet) elsősorban oktatási feladatokat lát el. A tanszék alapküldetéséből fakadóan a szlovákiai magyar nyelv és irodalom szakos tanárképzést vállalta és vállalja fel Szlovákiában. Napjainkban ez a feladatköre a társadalmi igényekhez igazodva jelentősen kibővült, hiszen a kultúra, a közigazgatás és a 3. szektor leendő szakembereinek anyanyelvükön történő felkészítése is kiemelt feladatai között szerepel (Sándor, 2018).

A magyar iskolák 1948-ban kezdődő megnyitásával egy időben jelentkezett a pedagógushíány is. Az 50-es években a tanítóhiány pótlására már a felsőoktatás jegyeit magukon viselő tanfolyamok keretén belül megkezdődött a tanítók képzése. 1950-ben Pozsonyban és 1953-ban Rozsnyón megnyíltak a magyar

tanítóképző gimnáziumok, 1952-ben Komáromban pedig az óvónőképző gimnázium. A magyar pedagógusképzést szolgálta a Komenský Egyetemen megalakított Magyar Nyelv- és Irodalom Tanszék is. 1954-ben a magyar nyelv és irodalom szakot Pozsonyban már három felsőfokú intézményben oktatták: a Comenius Egyetem Magyar Szemináriumában, a Pedagógiai Főiskolán és a Felsőbb Pedagógiai Iskola Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén. Az oktatáspolitikai döntések nyomán azonban a megszűnő Felsőbb Pedagógiai Iskola magyar tanszéke 1960-ban átkerült Nyitrára (László, 2013, 11.), ahol Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék néven a Pedagógiai Intézet Magyar Tagozatának egyetlen önálló tanszékeként kezdte el működését. 1960-ban a magyar tagozatra 212 nappali hallgatót vettek fel, és 29 főiskolai oktatóval indult a magyar nyelvű oktatás. A Nyitrán folyó magyar pedagógusképzés

kiegyensúlyozott időszaka 1974-ig tartott. Ebben az évben lettek ugyanis meghirdetve utoljára a magyar tagozatra a különböző szakpárosításokban a felvételi vizsgák. 1978-ban a Nyitrai Pedagógiai Kar magyar tagozatán a tanárképzést felfüggesztették, tanári szakokat már csak ritkán nyitottak, így az oktatás szinte teljes mértékben szlovákul folyt. A nyitrai főiskolán 1962-től 1978-ig 1850 diák szerzett diplomát a magyar pedagógusképző szakokon. Ebből 381 diák alsó tagozatos tanító, 1469 pedig felső tagozatos tanári képesítést szerzett (László, 2005, 10–11.). A megszűntetés időszakában, tehát 1979–1994 között 664 magyar pedagógus végzett: ebből 436 volt tanító és 228 tanár. Az 1989-es rendszerváltozás után az akkori Nyitrai Pedagógiai Főiskolán turbulens változások mentek végbe: a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék a Humán Tudományok Karára került, és Hungarisztika Tanszék néven működött tovább.

A 2000-es évek elején új elképzeléseket és irányvonalakat fogalmazott meg a tanszék, és e minőségi átalakulás során komoly szakmai és tudományos fejlődésen ment keresztül. 2004-ben az újonnan létrejött Közép-európai Tanulmányok Karának (KeTK) részévé vált a mintegy negyvenéves múlttal és kiváló oktatógárdával rendelkező tanszék, amely 2004. március 1-jén ismét visszanyerte a korábbi Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék megnevezést, és fokozatosan bővült az oktatóinak a száma.

Jelenleg a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben a 2024/2025-ös akadémiai évben három egyetemi professzor (Vančo Ildikó, Benyovszky Krisztián, Tolcsvai Nagy Gábor), hét habilitált egyetemi docens (Bárczi Zsófia, Bauko János, Kozmács István, Petres Gabriella, N. Tóth Anikó, Presinszky Károly, Szabó Mihály Gizella) és egy PhD-fokozattal rendelkező adjunktus (Angyal László) látja el az oktatási-kutatási feladatokat.

Nyelvészeti kutatások a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben

Az intézet alapküldetéséből kifolyólag két tudományterületen, a nyelv- és irodalomtudományban

fejti ki kutatói tevékenységét. A kezdetekben főleg a névtudomány, kisebb mértékben a dialektológia, valamint a leíró nyelvtan és a stilisztika alkották a nyelvészeti kutatások területeit. A névtanon belül főleg a földrajzi nevek gyűjtése volt a fő irányvonal, de beindult a személynév-vizsgálat is. A földrajzi nevek közül elsősorban a mikrotoponímia, a bel- és külterületi nevek felgyűjtése a cél. Jelenleg a tanári tanulmányi program bakalár (BA) képzésén belül vehetik fel a hallgatók az onomasztika (választható) tanegységet. Hallgatóink előszeretettel foglalkoznak névtani kutatásokkal. Az utóbbi években e tantárgyat évente mintegy 30–40 hallgató látogatja, akik a szemeszter végén saját kutatáson alapuló névtani szemináriumi dolgozatot adnak le. A hallgatók az alapképzés mindhárom évfolyamában felvehetik választható tantárgyként az *Onomasztika* (*Onomasztika*) tanegységet. A magyar–szlovák kétnyelvű ügyvitelszervezés és a fordító- és tolmácsolás tanulóprogramok alapképzős hallgatói az *Onomasztika és fordítás* (*Onomasztika a preklad*) tanegységet látogathatják választható tantárgyként. A magyar nyelv a kétnyelvű hivatali kommunikációban mester szintű tanulmányi program hallgatói pedig a *Hehnevek kutatása kétnyelvű környezetben* (*Výskum toponým v bilingválnom prostredí*) kurzust látogathatják. Többen névtani témájú záró- (BA), szak- (MA) és kisdoktori (PaedDr.) dolgozatot is írnak; az utóbbi évtizedben mintegy 100 ilyen jellegű munkát védtek meg. Ezen dolgozatok témavezetői Bauko János, Héder Ágnes, Kozmács István, Presinszky Károly, Telekiné Nagy Ilona, Angyal László és Vörös Ferenc voltak (Bauko, 2010, 173.). A hallgatók szívesen neveznek be a Tudományos Diákköri Konferenciára (TDK) is névtani témájú dolgozatokkal.

Intézetünk határon túli intézményként bekapcsolódott a 2022 januárjában útjára indult Magyar Nemzeti Helynévtár Program munkálataiba is. A Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet hallgatói helynévgyűjtő munkát végeznek az egyes szlovákiai magyar településeken. A hallgatóink felkészítését az egyetemi kurzusok mellett további

lehetőségek is segítik. A Debreceni Egyetemen a korábbi hagyományokat folytatva helynévgyűjtő (adatbázis-építő) táborokat szervezett, amelyek keretében a résztvevők élőnyelvi és történeti forrásadatok feldolgozásában szerezhettek gyakorlatot adatbázisok és helynévszótárak összeállításával. A programnak köszönhetően intézetünkben növekszik a helynevekkel foglalkozó záró- és szakdolgozatok száma (Angyal, 2024, 90-91.).

A névtani témák mellett olyan dolgozatok is születtek intézetünkben, amelyek egy-egy szlovákiai magyarlakta település nyelvjárását írták le. A 90-es évekig az említett időszakban a tanszéken oktató Kovács László tollából születtek a szlovákiai magyar nyelvjárásokkal foglalkozó írások (Sándor, 2005, 51.). A dialektológiai kutatások új szempontú megközelítését jelenti a nyelvjárási adatok digitalizálása, ami Presinszky Károly munkásságához köthető. A szlovákiai magyar számítógépes dialektológia eddigi legjelentősebb eredménye a sokrétű kutatási célokra felhasználható, hanggal szinkronizált nyelvjárási adattár, a *Szlovákiai Magyar Nyelvjárási Hangoskönyv* (SzMNYHK.) című sorozat (Presinszky, 2023, 713.). A hangoskönyv beszélt nyelvi szövegeket tartalmaz, melyek ízelítőt adnak a szlovákiai magyar tájegységek nyelvjárási sajátosságaiból. A szövegek közzlése olyan informatikai eljárással készült, amely segítségével a hangfelvétel és annak fonetikus lejegyzése egyszerre jelenik meg. A hang és a lejegyzés szinkronizálása a Bihlbocs dialektológiai szoftver segítségével készült, melyet Vargha Fruzsina Sára és Vékás Domokos fejlesztettek ki. Az intézet oktatói a kétnyelvűség (Presinszky Károly, Szabó Mihály Gizella, Vančo Ildikó) mellett a pszicholingvisztika és az oktatásmódszertan kérdéseivel is foglalkoznak (Vančo Ildikó), továbbá érdeklődnek a fordítástudományi témák iránt is (Szabó Mihály Gizella). Az ismertetett témák mellett a kognitív nyelvészet (Tolcsvai Nagy Gábor) és a finnugrisztika (Kozmács István) kérdései iránt is nyitottak. A nyelvészetben belül napjainkban kiemelt helyet kapnak a magyar és a szlovák nyelv,

a standard és a nyelvjárás közti kontaktusjelenségek vizsgálata, valamint a magyar nyelv társadalmi változatainak és a kisebbségi nyelvi környezet jogi vonatkozásainak ismeretére vonatkozó tanegységek. A nyelvészeti kutatások jelenleg két tudományos-kutatói projekt köré szerveződnek: 1. A Szlovák Köztársaság Oktatási Minisztériuma által támogatott VEGA 1/0316/21-es számú projekt: Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés szlovák–magyar kétnyelvű környezetben (kutatásvezető: Bauko János); 2. A Szlovák Köztársaság Oktatási Minisztériuma által támogatott VEGA 1/0174/25-ös számú, „Objektív és szubjektív tényezők hatása a nyelvi tájkép alakulására a szlovák–magyar vegyes lakosságú területen” megnevezésű projekt.

A nyitrai tehetséggondozó műhely

A tanulmány következő részében röviden bemutatom a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben zajló tehetséggondozást.

A tehetségazonosítás alapvetően akár több éven át tartó folyamat, melyet ideális esetben a tehetséggondozás követ, de ez nem törvényszerű. Tudományos kutatások esetében sajnálatos módon elmaradhat a tehetséggondozás (Mező, 2008, 13.). A tehetségazonosítást követő tehetséggondozás egy olyan folyamat, amelynek célja a különleges képességekkel rendelkező hallgatók kiválasztása, fejlesztése és támogatása az oktatók által. A felsőoktatásban a tehetséggondozás a kötelező tananyag elsajátításán túlmutató, hallgatói-oktatói közös munka, szakmai kapcsolat, amely már az alapképzés idején lehetőséget biztosít a hallgatóknak az önálló alkotó tevékenységre, egy-egy tudományterületen alkalmazható kutatási módszerek megismerésére (Bán et al., 2023). Meg kell látnunk a hallgatóknál a tehetséges egyéneket, akik kiemelkedő képességekkel rendelkeznek egy adott területen (Dobay, 2024, 202.). Az ilyen hallgatók felismerése és támogatása kulcsfontosságú feladata az egyetemi képzésnek. A hallgatók számára azáltal, hogy lehetővé tesszük számukra az adott területen

való elmélyülést, hozzájárulunk a teljes potenciáljuk kihasználásához. A tehetség gondozása számos formában megvalósulhat, például mentorálás, versenyeken való részvétel vagy különleges tanulási lehetőségek biztosítása révén. A Közép-európai Tanulmányok Karán ezek közül elsősorban a mentorálás és a különböző versenyekre való felkészítés valósul meg.

Az intézetben néhány éve indítottuk el az ún. évfolyamfeladatokon alapuló tehetséggondozó és kompetenciafejlesztő programunkat. A hallgatókat a tanulmányaik folyamán már az elejétől fogva bekapcsoljuk különféle rendezvények – tudományos konferenciák, tanulmányi és művészeti versenyek – szervezésébe, aminek köszönhetően olyan tapasztalatokra tehetnek szert, melyek nélkülözhetetlenek lesznek a későbbi pályájuk során (Petres és N. Tóth, 2017, 118.). Ez különösen fontos a magyar szakos hallgatóinknak, hiszen egy magyar szakos tanárnak sokoldalúbbnak kell lennie kollégáinál, mivel a tárgy oktatásán túl az ünnepi műsorok, szavalóversenyek, nyelvi és irodalmi vetélkedők lebonyolítása is az ő „hatáskörébe” tartozik. Diákjaink természetesen nemcsak szervezői, hanem résztvevői is lehetnek mind hazai, mind külföldi rendezvényeknek, legyen szó tudományos diákköri konferenciáról, a szép magyar beszéd versenyéről, szónokversenyről, mesemondásról vagy színjátszásról. Ezenfelül a választható órák keretében kreatív írást és drámajátékokat is tanulhatnak intézetünk hallgatói. Az intézet hallgatóinak évente több versenyt is szervezünk, ilyen például a Szép magyar beszéd-kiejtési verseny, a Nagy J. Béla helyesírási verseny, a Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Verseny, a Kossuth-szónokverseny vagy a Népek meséi c. mesemondó verseny. A legjobb hallgatók továbbjutnak az országos vagy a Kárpát-medencei magyar egyetemisták nemzetközi versenyére is, ahol általában szintén szép eredményeket érnek el. 2025-ben az Esztergomban megrendezett Kazinczy versenyen intézetünk két hallgatója, Marafkó Marcell és Pásztor Lili Kazinczy-émlék-

éremben részesült. Intézetünk vállalja fel évről évre a Tompa Mihály országos verseny nyitrai járási fordulójának a megszervezését is. A már hagyománynak tekinthető Legere Irodalmi Versenyt (1. kép) a szlovákiai magyar középiskolásoknak szervezik a tanszék irodalmárai (N. Tóth Anikó és Petres Gabriella).

1. kép. Az országos hatókörű Legere Irodalmi Verseny (forrás: a Szexző)

A versenyfeladatok a különböző szövegértelmezési technikák elsajátítását, az élményszerű befogadást és műértelmezést, az irodalomtörténeti és -elméleti ismeretekben való elmélyülést, a kommunikációs készség fejlesztését szolgálják (Petres, 2016; Petres és N. Tóth, 2020). A vetélkedő hiánypótló szerepet tölt be, célja az olvasás iránti vágy felkeltése, a szépirodalom megkedveltetése, egy-egy életmű árnyalt megismertetése, az ismeretanyag bővítésével pedig az érettségire való felkészülés segítése (Petres és N. Tóth, 2017, 118.). A háromfordulós csapatversenyen résztvevők nem csupán tudásukat mélyítik, hanem együttműködési képességüket is fejlesztik. Az 1999-ben alakult NYEKK – a Nyitrai Egyetemisták Kínjászó Köre – szintén a tehetséges nyitrai egyetemisták felkarolását vállalja fel. A csoport néhány évig aktívan működött, kiváló eredményeket elérve a komáromi Jókai

Napok amatőr színjátszó fesztiválok (különdíjak, fődíjak, nívódíj stb.). Tagjai egy alkalommal részt vettek a Pécsi Országos Egyetemi Színjátszó Fesztiválon is, amelyen ezüst minősítésben részesültek, és elnyertek egy rendezői díjat is. 2008-tól 2022-ig azonban szünetelt a nyitrai magyar nyelvű amatőr színjátszás. Ekkor kapott újra lendületet, s bár a 2022/23-as évad még inkább szárnypróbálgatással és tapasztalatgyűjtéssel telt, 2023 őszén már komoly szándékkal indultak neki az újabb akadémiai évnek. N. Tóth Anikó kérésére néhány hónap alatt megalkották Petőfi és Madách bicentenáriuma a „Túl távol, elég közel” című darabjukat, mely a két nagy személyiség majdnem-találkozásairól szól. A csoport vezetője jelenleg Csobády Csilla, intézetünk harmadéves doktorandusza.

Az intézet oktatói nagy figyelmet szentelnek a tudományos utánpótlás kinevelésének is (Sándor, 2013; Sándor, 2018). A pályakezdő kutatók különböző tudományos diákköri konferenciákon mutatják be kutatási eredményeiket. Az egyik ilyen megmérettetés a TDK kari fordulója, amelynek fő koordinátora a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet oktatója, Presinszky Károly. A kari fordulón bemutatott pályamunkákat *Cesty ke vede – Utak a tudományhoz* címmel a Közép-európai Tanulmányok Kara minden évben önálló tanulmánykötetben jelenteti meg. A hallgatók évről évre sikeresen szerepelnek a Felvidéki Tudományos Diákköri Konferencián (FTDK) is. A rendezvénynek már többször volt a házigazdája a karunk: 2023 novemberében sorrendben immáron a XVIII. FTDK-nak is otthont adott a Közép-európai Tanulmányok Kara. Az FTDK-n helyezést elért hallgatók az OTDK-n vehetnek részt. A hallgatók ezen a versenyen is több alkalommal szerepeltek eredményesen.

Az intézet a tudományos szerepvállalásával és a nemzetközi kapcsolatoknak köszönhetően szer-ve része az egyetemes magyar tudományosságnak. A Magyar Tudományos Akadémia külföldi műhe-

lyeként az Arany A. László nevét viselő kutató-műhelyként van jelen.

Tehetségfejlesztés az Implom József Középiskolai Helyesírási Verseny szlovákiai országos versenyén

Intézetünk 1992-től szervezi meg az Implom József Középiskolai Helyesírási Verseny szlovákiai országos döntőjét (2. kép).

2. kép. Az Implom József Középiskolai Helyesírási Verseny (forrás: a Szerző)

A versenyt a gyulai Erkel Ferenc Gimnázium indította 1988-ban. Az alapgondolat Nagy Magdolna tanárnőtől származik, s az intézmény igazgatója, dr. Kereskényi Miklós kezdettől fogva támogatta az ötletet. Kezdetben még csak Békés megye középiskolásai vetélkedtek. A következő évben, 1989-ben már három megyéből érkeztek diákok, 1990-ben kilenc megye és Budapest küldte el a legjobbait Gyulára, s a verseny 1991-től Kárpát-medenceivé vált. Implom József nevét 1992-ben vette fel a rendezvény, Deme László professzor javaslatára (N. Császi és Cs. Nagy, 2020, 19.).

A verseny Szlovákiában két szinten folyik: iskolai és országos szinten. Ezáltal minden szlovákiai magyar középiskolás számára lehetővé válik a részvétel, tekintet nélkül arra, hogy az ország mely

szegletében él. Az iskolai fordulót a helyi Magyar-tanárok szervezik.

A helyesírásversenyt szlovákiai, regionális fordulóját a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézete szervezi meg 1992-től minden évben az akadémiai év téli szemeszterben (november-december-január hónapokban). A verseny indulásához Cs. Nagy Lajos, az akkor a tanszéken oktató vendégtanár adta meg a kezdő lökést. Nyitrai vendégtanárságának első évében Nagy L. János javaslatára kezdeményezte a felvidéki diákok bekapcsolódását a Kárpát-medencei versenybe. A versenyt kezdetben a Szlovákiai Magyarok Anyanyelvi Társasága szervezte, az 1990-es évek közepétől azonban a társaság anyagilag ellehetetlenült, így a versenyt sem szerveztük meg. A feladatlapokat addig Cs. Nagy Lajos mellett N. Császi Ildikó és Szabómihály Gizella állították össze. A nagy távolságok miatt évente két helyen, Komáromban és Füleken szervezték meg a szlovákiai döntőket. Az említett két helyszínen került sor az országos területi fordulókra. Ekkor már évente összesen 65–70 középiskolás vett részt a helyi döntőkön. Rövid kényszerszünetet követően, 2001-től az akkor alakult Gramma Egyesület és Nyelvi Iroda vette át a szervezési feladatokat, de kezdetben még csak levelezős lebonyolításban folyt a verseny. Az MTA-tól és a Bethlen Gábor Alaptól kapott támogatásnak köszönhetően a 2010-es évektől ismét klasszikus módon sikerült a két társszervezőnek, a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetnek és a Gramma Nyelvi Irodának megszerveznie a versenyt. A szlovákiai magyar diákok nem vallanak szégyent a Kárpát-medencei döntőkben sem: a határon túli kategóriában mindig az élmezőnyben végeznek, sőt volt olyan év, amelyben az első hat helyet szlovákiai magyar versenyzők foglalták el. Jelenleg a versenyt a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet szervezi meg az Arany A. László Polgári Társulással és a Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanácsal karöltve.

A verseny lebonyolítását az intézet nyelvészgárdája vállalja magára napjainkban is. A verseny fő szervező bizottsága a tollbamondás és a feladatlapok javításakor minden évben a helyesírási szabályzat 12. kiadását veszi alapul. A versenyre benevezett középiskolások a gimnáziumok és a szakközépiskolák kategóriájában mérhetik össze a tudásukat. A versenyzők a következő szakirodalmából készülhetnek: *A magyar helyesírás szabályai* (12. kiadás), 2015; Cs. Nagy Lajos: *Helyesírási gyakorlatkönyv*, Trezor Kiadó, 2016; *Magyar helyesírási szótár*. Akadémiai Kiadó, 2017. A szlovákiai regionális fordulóban iskolánként 1, nagyobb iskolák esetében 2 versenyző vehet részt, a 300 diáknál több tanulóval működő iskolák három versenyzőt nevezhetnek.

A versenyzőknek a regionális verseny során több feladtból álló feladatlapot és egy tollbamondást kell megírniuk, melyek azonosak a magyarországi megyei fordulók feladataival. A tollbamondások szövegei a versenyzők teljes helyesírástudásának a felmérésére készülnek. A tollbamondásszövegek és a feladatlapok összeállításához figyelembe vesszük a középiskolai tantervben meghatározott helyesírási követelményeket. A szövegek helyes leírásához egyaránt ismerni kell a magán- és mássalhangzók időtartamának, minőségének helyes jelölésére, a tulajdonnevek, a szóösszetételek és a szószervezetek írására, valamint az írásjelek használatára vonatkozó szabályokat. A tollbamondás leírásában súlyos hibának minősül például a magánhangzók időtartamának jelöletlensége, az idegen tulajdonnevekben előforduló hibák (*Voltaire*, *Rousseau*), az egybe- és különírás szabályai szerinti hibás írásmód (*művészetkedvelő*, *várfogságra*), a tulajdonnevekhez kapcsolódó közzavak kötőjelezése (pl. *Voltaire-től*, *Rousseau-tól* stb.), a közhasznú szavak elválasztásának figyelmen kívüli elhagyása stb. Kisebb hibának számítanak a szavak kezdőbetűjének tévesztései, a betűtévesztések (magán- és mássalhangzóhibák) közzavakban és idegen tulajdonnevekben, a dátumok írásában található helyesírási

hibák, valamint az írásjelek hibái. A tollbamondás értéke 50 pont, a feladatlapé pedig 100 pont. A versenyen a tollbamondás időtartama kb. 30 perc, a 12–15 feladatot tartalmazó tesztlap kitöltésének időtartama 90 perc.

A versenyt a Kárpát-medencei döntőhöz hasonló szerkezetben és tartalommal bonyolítjuk le, tehát például a verseny időtartama alatt a felkészítő pedagógusok számára szakmai előadásokat szervezünk (3. kép). Az intézet profiljába illeszkedik ugyanis az a szándék, hogy az egyetemi oktatók megpróbálják szorosabbra fűzni a közoktatás résztvevőivel a kapcsolatot, és az elméleti-kutatói tevékenységüket szakmódszertani irányultságú rendezvényekkel gazdagítják. A versenyen előadást tartott már Sándor Anna, a nyitrai intézet volt nyelvésze, Szabó Mihály Gizella, a verseny volt főszervezője, de anyaországi vendégelőadók is, pl. Tolcsvai Nagy Gábor, az MTA doktora, az ELTE egyetemi tanára, Laczkó Krisztina, az Osiris Helyesírás egyik társszerzője és Kugler Nóra, az ELTE nyelvésze.

3. kép. Szakmai előadás az Implom József Középiskolai Helyesírási Versenyen (forrás: a Szerző)

A Kárpát-medencei döntőben a korábbi évek kialakult gyakorlatának megfelelően 8 versenyző vesz részt a szlovákiai magyar középiskolákból. A járványhelyzet miatt 2020-ban és 2021-ben a szlo-

vákiai országos és a gyulai Kárpát-medencei döntő is az online térben valósult meg.

A verseny eddigi évfolyamainak sikertörténetéből kiindulva kijelenthető, hogy szükség van az ilyen szakmai rendezvényekre, már csak azért is, hogy a középiskolások megismerjék az egyetemi közeget, és fontos a szakmai kapcsolatok ápolásában is, nem utolsósorban azért is, hogy javuló eredményeket érjenek el a középiskolások a helyesírási készségek területén. A diákok helyesírási kompetenciájának a fejlesztése fontos feladat a szlovákiai magyar nyelv-közösség körében.

Tehetségfejlesztés a Szép magyar beszéd-kiejtési versenyen

A helyesírási verseny mellett intézetünk megszervezi a Szép magyar beszéd-kiejtési verseny kari fordulóját is (4.kép).

4. kép. Hallgatóink és Bauko János zsűritag az 53. Szép magyar beszéd-kiejtési verseny nemzetközi fordulójában Esztergomban (forrás: a Szerző)

A hallgatóinkat a szövegmondó verseny megrendezésével arra kívánjuk ösztönözni, hogy növekedjék a magyar nyelv kiejtési szabályait figyelembe vevő, kifejező tanítói és tanári beszéd iránti igényességük. A versenyfeladat a XX–XXI. századi

magyar esszéirodalomból vagy a magyar szépprózából olyan szabadon választott és kötelező szöveg felolvasása, amely közel áll a versenyző hivatásához, illetve leendő pedagógusi tevékenységéhez. A szabadon választott szöveg eredeti magyar írásmű vagy szövegegésznek tekinthető részlete. A kötelező szöveget a versenyzők a helyszínen kapják meg. A teljesítmény értékelésének főbb szempontjai: a szövegértés, szövegűség; hangvétel, hangképzés; hangsúlyozás, dallamformálás, szünettartás, természetes beszédtempó; a nonverbális eszközöknek a szöveghez illő, mértéktartó használata. Az intézet hallgatói kiválóan szerepelnek a verseny nemzetközi fordulójában. Összesen 13 Kazinczy-érmes hallgatója van az intézetünknek, akiknek felkészítőik, mentoraik N. Tóth Anikó és Bauko János voltak. A 2025. május 9-én Esztergomban megrendezett 53. nemzetközi döntőben a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán Kazinczy-érmesünk lett két hallgatónk, Pásztor Lili és Marafkó Marcell (4. kép).

Tehetséggondozás a Nagy J. Béla helyesírási versenyen

A Nagy J. Béla helyesírási verseny napjainkban az egyre fontosabbá váló anyanyelvi nevelést szolgáló hatékony eszköz. Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem és jogelődjeinek Magyar Nyelvészeti Tanácsa 1987-től először évente, majd kétfévente rendezi meg a pedagógusjelöltek Nagy J. Béláról elnevezett helyesírási versenyének Kárpát-medencei döntőjét. Az egyre népszerűbbé váló verseny 1993-tól kezdve szakmai programmal bővülve kétnaposra vált, a verseny népszerűségét az is bizonyítja, hogy a 2000-es évek derekától kezdve egyre több határon túli, pedagógusképzéssel foglalkozó intézmény fogadja el az egri intézmény meghívását, és küldi el legjobb versenyzőjét az immár kibővült Kárpát-medencei rendezvényre (Bozsik, 2019, 12.). A Kárpát-medencei fordulóra az 1990-es években

jutottak el a hallgatóink Sándor Anna és Héger Ágnes mentorálásának köszönhetően. A 2020-as évektől újra részt vesznek a hallgatóink a neves szakmai versenyen. A 29. Nagy J. Béla Kárpát-medencei helyesírási versenyen Sloboda Karolina Éva (harmadéves hallgató magyar–szlovák kétnyelvű ügyvitelszervezés szakon), az intézeti forduló győztese képviselte karunkat, aki a Kárpát-medencei verseny 2. helyezettje lett, egyben a határon túli versenyzők kategóriájának győztese (5. kép). Felkészítő tanára Angyal László volt.

5. kép. Sloboda Karolina Éva a 29. Nagy J. Béla Kárpát-medencei helyesírási versenyen Egerben (forrás: a Szerző)

Összegzés

Tanulmányban áttekintésre került a nyitrai Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben folyó tehetséggondozás. Az intézet szerteágazó tevékenysége révén nemzetközileg is jegyzett szellemi műhellyé vált.

A nyitrai módszertani műhely változatos tevékenységeket és az oktatási gyakorlatban sokrétűen alkalmazható módszereket kínál a hallgatóinak. A tehetséggondozó műhely sajátossága, hogy a hallgatók egyrészt a számukra rendezett nyelvi versenyeken fejleszthetik képességeiket, de bekapcsolódhatnak az alap- és középiskolák tanu-

lónak szervezett nyelvi versenyek lebonyolításába is, így hallgatóinknak élő kapcsolata van a szlovákiai magyar közoktatási intézményekkel, leendő munkaadóikkal. Az Implom József Középiskolai Helyesírási Versenyen a versenyfeladatok javításába és a versenyszervezésbe intézetünk doktoranduszait is bevonjuk. A Szép magyar beszéd-kiejtési verseny szakmai zsűrijének munkájában a hallgatóink is részt vesznek. Számos tudományterületen bebizonyosodott, hogy kellő odafigyeléssel a tehetséges hallgatókkal szükséges és fontos is foglalkozni.

Köszönetnyilvánítás

Készült a VEGA 1/0174/25-ös számú, „Objektív és szubjektív tényezők hatása a nyelvi tájkép alakulására a szlovák–magyar vegyes lakosságú területen megnevezésű projekt keretében. Támogatásukat ezúton is köszönjük!

Irodalom

- Angyal L. (2024). Helyesírást tanítás és tehetséggondozás a nyitrai Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben. In Takács J., Márku A. & Havasi-Kovács H. (szerk.), *Nézőpontok a helyesírásról (A 2019-es és a 2022-es Nagy J. Béla helyesírási verseny előadásai, feladatai és egyéb tanulmányok)*. Eger: Líceum Kiadó.
DOI <https://doi.org/10.46403/Nezopontok.2024.87>
- Bauko J. (2010). Névtani témájú dolgozatok a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén (2000–2010). *Névtani Értesítő*, 32, 173–177.
- Bán E., Ilyésné Molnár E., Jármay E. M., & Vágány J. B. (2023). Tehetséggondozás a magyar gazdasági felsőoktatásban – fókuszban a Tudományos Diákköri Konferencia és a Közgazdaságtudományi Szekció. *Vezetéstudomány*, 54, 7–8.
- Bozsik G. (2019). Jubileumi visszatekintés a Nagy J. Béla helyesírási verseny történetére. In Bozsik G., & Ludányi Zs. (szerk.), *Szabályzat, oktatás, gyakorlat: helyesírásról sokszínűen (A 2015-ös és a 2017-es Nagy J. Béla helyesírási verseny előadásai, feladatai és egyéb tanulmányok)*. Eger: Líceum Kiadó.
- Dobay B. (2024). Tehetséggondozás a Selye János Egyetem Tanárképző Karán (2013–2023). In Bodnár G., & Mező F. (szerk.), *Tehetséggondozás a felsőoktatásban*. Debrecen: Magyar Tehetséggondozó Társaság.
- László B. (2005). A nyitrai magyar pedagógus-képzés negyvenöt éve (1960–2005). In *A nyitrai magyar pedagógus-képzés negyvenöt éve (1960–2005)*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Egyetem. Közép-európai Tanulmányok Kara. 7–30.
- László B. (2013). Küzdelmek a megmaradásért. In Bárczi Zs., & Vargovát Z. (szerk.), *Myseu a tel Test és lélek*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara. 11–15.
- Mező F. (szerk.) (2008). *Tehetségdiagnosztika*. Debrecen: Kocka Kör & Faculty of Central European Studies, Constantine the Philosopher University in Nitra.
- N. Császi I., & Cs. Nagy L. (2020). „A nyelv csak élve tündököl” (*Az erdélyi Implom József középiskolai helyesírási verseny tollbamondásai, feladatlapjai*). Sepsiszentgyörgy: Anyanyelv-ápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó.
- Petres Csizmadia G. (2016). A Legere Irodalmi Verseny a szövegértés fejlesztésének szolgálatában. *Anyanyelv-pedagógia* 1. o.n.
- Petres Csizmadia G., & N. Tóth A. (2017). Módszertani műhely a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetemen. *Gyermeknevelés*, 5 (3), 118–122.
- Petres Csizmadia G., & N. Tóth A. (2020). *LEGERE (Módszertani kézikönyv a modern irodalomtanításhoz)*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Egyetem. Közép-európai Tanulmányok Kara.
- Presinszky K. (2023). A helynévhasználat jellemzői szlovákiai magyar nyelvjárási hangos-könyvek szövegeiben. *Magyar Nyelvjárások*, 61: 713–723.
DOI <https://doi.org/10.30790/mnyj/2023/54>
- Sándor A. (2005). Nyelvészeti kutatások a nyitrai Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéken. In *A nyitrai magyar pedagógusképzés negyvenöt éve (1960–2005)*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Egyetem. Közép-európai Tanulmányok Kara. 50–55.
- Sándor A. (2013). Az elmúlt tíz év a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet életében. In Bárczi Zs. & Vargovát Z. (szerk.), *Myseu a tel Test és lélek*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara.
- Sándor A. (2018). A nyitrai magyar-tanárképzésről. *Anyanyelv-pedagógia* DOI <https://doi.org/10.21030/anyp.2018.1.9>